

Een leven lang werken aan één schilderij

'Schilderijen halen ons uit de vluchtigheid, zij zijn een toevluchts-
oord voor overdenking en beschouwelijkheid,' zei Koningin Beatrix
bij de uitreiking van de Koninklijke Prijs voor de Vrije Schilderkunst.
Schilderkunst als *slow art* - dat 'prettig trage' - geldt zeker voor het
werk van Omar Koubâa (1979), met zijn lyrische, abstracte doeken
een van de vier prijswinnaars. Tableau ging een middag 'slow kij-
ken' in zijn atelier.

BESTAAT ER EEN GRENS AAN DE VERBEELDING?

Een mooie herfstmiddag. Door de bovenramen van het bescheiden, vierkante atelier van Omar Koubâa in Hengelo plenst laag bleek licht naar binnen. Aan de muur hangt een groot abstract doek in acrylverf, duidelijk een zusje van de 'Koninklijke twee' uit Amsterdam; de twee schilderijen waarmee Koubâa in oktober in het Paleis op de Dam mocht exposeren na het winnen van de Koninklijke Prijs voor de Vrije Schilderkunst. De majesteitelijke subsidie die erbij hoorde bedraagt 6500 euro, bedoeld als aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaars. Omar Koubâa (1979) won eerder al de nodige beurzen en prijzen: de Titia Buning Brongers Prijs in 2010, de Twentse HeArt-fund-beurs in 2008 en voor zijn poëzie maar liefst drie El Hizra Literatuurprijzen bedoeld voor talenten van - deels - Marokkaanse of Arabische afkomst.

Gebroeders Van Velde

Aanvankelijk studeert Koubâa filosofie in Amsterdam, hij volgt er tevens de avondopleiding aan de Rietveld bij. Daarnaast studeert hij aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. Tussen 2004 en 2008 gaat hij in Enschede naar de AKI Artez en volgt daarna nog twee jaar de masteropleiding. Uiteindelijk kiest Koubâa het vak van zijn - in Tunesië geboren - vader Ali Koubâa over wie hij met bewondering praat: schilder.

'Mijn vader kon destijds met een soort Prix de Rome naar Parijs om verder te studeren. Daar heeft hij in 1968 mijn Nederlandse moeder ontmoet, zij is psycholoog. Ja, natuurlijk was juist hij heel erg blij dat ik een Koninklijke Prijs won.'

Koubâa raakte al vroeg in de ban van de schilderkunst. 'Toen ik 17 was kwam de klik. Op mijn vaders zolderatelier liet ik met gouacheverf uitwaaiende abstracte vormen op papier vloeien. Ik raakte in een licht soort trance en bedacht hoe fijn het zou zijn wanneer je net zo'n effect op een schilderij aan de muur kon krijgen. Mijn tekenleraar op de middelbare school liet mij een boek zien met werk van Bram van Velde,' zegt Koubâa. Uit zijn boekenkast trekt hij een recente catalogus van de broers Geer en Bram van Velde. Hij wijst op de slappe driehoekige lijnen

die de composities verdelen. 'Ik werk ook met dergelijke lijnen. Mijn werk is eigenlijk niet zo abstract en neigt naar het landschappelijke. Met zulke perspectivische lijnen stuur je min of meer hoe je naar het werk kijkt.'

Voor de fotograaf haalt Koubâa een ander, langwerpige doek uit de kast. Met behendig gemanoeuvreren komt deze voor het andere schilderij te hangen. Voor even, want uiteindelijk blijken we toch niet uitgekeken op het eerste doek vol kleurexplosies, implosies, structuren, diepten, verten, inkijken, - tja, hoe beschrijf je eigenlijk een van kleur zinderend doek? Lyrisch abstract, maar ook daarmee is lang niet alles gezegd.

Manier van werken

We kijken weer - zwijsend nu. Omdat Koubâas werk mij vooral aan de late tovertuin-achtige schilderijen van Pierre Bonnard doen denken, vertel ik een anekdote over hem: 'Wist je dat Bonnard nooit van zijn eigen schilderijen af kon blijven? Vaak werkte hij op een expositie met stiekem meegebracht penseel en paletje nog wat stukjes bij op een doek dat officieel al voltooid heette te zijn. Hoe zit dat bij jou?' 'Het allerliefst zou ik een schilderij maken en daar de rest van mijn leven aan doorwerken... Maar omdat je niet het eeuwige leven hebt moet je van tijd tot tijd - meestal na een paar maanden - een doek 'af' verklaren,' zegt Koubâa.

'Schilder je vanuit een schets of vanuit wat houtskoollijnen op het lege doek?' 'Met vloeibare acrylverf zet ik een bepaald palet op en van daaruit ga ik aan het werk. Lekker snel.'

'Waarom schilder je eigenlijk met acryl? Met olieverf kan je toch zwaardere maar ook diepere kleurpartijen opzetten. Is acryl gebruiksvriendelijker?' 'O nee, helemaal niet. Bij acryl trekt de kleur altijd iets weg en ontstaan er nuances die je niet altijd bedoelt. Die moet je dan opwerken. Als ik dikker ga dan pak ik er olieverf erbij. Dat droogt lekkerder.'

'Wist je dat de schilder Frank van Hemert eens werd aangeklaagd door een verzamelaar omdat zijn olieverfschilderijen - door hun pasteusheid - aan het uitzakken waren? Zo had die verzamelaar ze niet gekocht. Uiteindelijk besliste de rechter dat het toch meer een fabrieksfout was.'

Inmiddels staan we weer bij de boekenkast waarin ook De Kooning prijkt. Verder encyclopedieën en natuur- en volkenkundige boeken met mooie plaatjes die hij vaak tijdens de lunch bekijkt. Even niet dat doek aan de muur. Nu staat hij met een boek van Frank van Hemert in handen. Samen met Jan Commandeur en Joris Geurts hoort Van Hemert bij de kunstenaars die zo'n dertig jaar geleden voor een opleving zorgden van het abstract-expressionisme. Koubâa lijkt de volgende generatie te vertegenwoordigen. Maar daar is hij het toch niet zo mee eens. 'In plaats van alleen een expressieve toets ben ik steeds meer op de details gaan zitten.'

Inmiddels denk ik in de dieptes van het doek voor ons wonderlijke zeewezens à la Max Ernst maar ook een »

Het atelier van Omar Koubâa in Hengelo

gestreept Barbie-badpakje te zien. Ligt dat soms aan de varifocus in mijn bril? 'Je brein speurt het doek af naar een logisch verhaal,' stelt Koubâa mij gerust. Schuw je figuratie? 'Dat niet. Maar als ik een figuratief element gebruik kan ik daardoor weer fris en onbevooroordeeld naar de kleur kijken.' Dit verklaart ook de aanwezigheid van een verticale reep, lijkend op een soort vitragegordijn, uiterst rechts op het schilderij. Die dwingt de toeschouwer als het ware van rechts naar links een compositie in te laten kijken.

FIGURATIE GE- BRUIK IK OM WEER VERDER NAAR DE KLEUR KIJKEN

Meer lucht

Ondertussen is de fotograaf begonnen met zijn werk. Is het niet inzichtelijk om tijdens het schilderen foto's van de tussenstadia te maken? 'O nee. Ik weet waar het om gaat. Pas als ik vast kom te zitten begint het echte werk.' Koubâa grinnikt. 'Opperste concentratie. Dan ben ik soms maanden bezig. Niemand krijgt het doek dan te zien. Ik werk meestal maar aan één doek.'

We kijken weer naar het schilderij dat hij beter kent dan ik en hem uitnodigt tot een filosofische overpeinzing: 'Of er een grens aan de verbeelding bestaat? Is er eigenlijk wel een uiterlijke wereld? Ook de innerlijke wereld heeft beelden.' Hier spreekt duidelijk een expressionist.

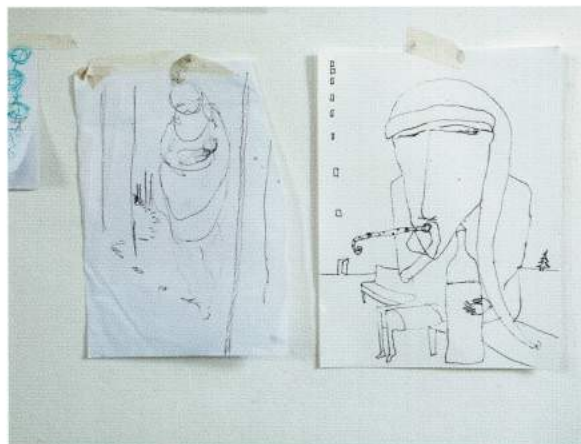
Koubâa leest een paar regels voor uit een van zijn gedichten: 'Hoe kan iemand met ogen / die naar de zon verlangen / met een blik die alleen / kleuren wil vangen / ooit naar binnen keren / In het duister / onvoorbereid afmeren.'

'Beeldende kunst is een geestesoog in plaats van het literaire zien,' meent Koubâa. 'Schilderen is het eindpunt van zo'n proces. Daarom heb ik uiteindelijk toch niet voor het dichten gekozen.'

Nu valt mij op dat in het doek ergens net rechts van het midden van boven af een driehoekachtige vorm oplicht, bijna het beeld binnenvalt. Is het een hemel boven een berglandschap? 'Meer lucht om even op adem te komen.' Waar het schilderij meer naar beneden een onderzeetafeerel en weer elders een doorkijk is, lijken boven nu juist de gloeiende Alpen van Kirchner of het noorderlicht in de vrieskou van Munch op te doemen. Ik bedenk me dat een schilder die in een traditie werkt zijn voorgangers niet citeert maar dat hij hun invloed als een paranormaal medium kan doorgeven, zeker als hij intens werkt. Is dat ook zo? 'Ik heb afgeleerd te lang bezig te zijn; werk eindeloos door, maar niet meer 's avonds en 's nachts. Als je te intensief bezig bent kan je in een soort bewustzijnsver-

< Omar Koubâa, Working with dark soil in a magnetic arena 1, acrylverf op doek, 200 x 200 cm, 2010

nauwing terecht komen. Kleur kan mij bijvoorbeeld echt beangstigen. Daarom zet ik mijn werkroutine ritueel op. Na een zeker moment: minder doen, meer kijken. Heen en weer lopen. Ik heb geleerd om alleen te zijn. Na de middelbare school zat ik een tijdje met een koffer boeken en schildersspullen in een eenzaam huisje in Ierland.' Tijd voor de laatste vragen. Ben je bang voor de leegte, zoals bij oriëntaalse kunst waar heel decoratief elk stukje van een abstract beeld is gevuld? 'Die vraag wordt vaker gesteld, vanwege mijn afkomst. Maar mijn vader schildert abstract, in Europese traditie. Tijdens je opleiding krijg je een stoet aan docenten langs die met afwijkende opvattingen je persoonlijkheid als kunstenaar willen stimuleren.'

Wat is het meest schokkende dat ze tegen je zeiden? 'Inhoud eerst, uitwerking en discipline later.' En wat bedoelden ze daarmee? 'Het Doek Is Af. Stoppen! Nu! Want: de vormtaal kan verdwijnen en dan krijg je een stereo-chroom doek zonder dissonanten. Maar ik wilde juist verder dan dat punt. Waarom hielden ze mij dan tegen?' «

De Koninklijke Subsidie: een graadmeter

Jaarlijks wordt door Hare Majesteit de Koningin de Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst uitgereikt. Deze aanmoedigingsprijs, die in 1871 door haar voorvader Koning Willem III werd ingesteld als Koninklijke Subsidie - in een periode dat er ook op kunst bezuinigd werd - is bedoeld om jong talent (tot 35 jaar) op het gebied van de schilderkunst te stimuleren. Ofschoon zelf kunstliefhebster en beeldhouwer jureert de koningin zelf niet. Hiervoor zorgt een groepje beschouwers en museumconservatoren.

Elke editie poogt een goede dwarsdoorsnede te geven van de actuele schilderkunst: abstract, ferealistisch, decoratief. Een aantal in het verleden bekroonde kunstenaars braken (inter)nationaal door, een nog groter aantal ook juist niet. De tentoonstelling verbonden aan de uitreiking van de Koninklijke Prijs vindt jaarlijks plaats in het Koninklijk Paleis in Amsterdam en toont werk van talentvolle jonge kunstenaars. Uit hun midden worden vier kunstenaars bekroond. Dit jaar Marie Civikov, Omar Koubâa, Katja Mater, Navid Nuur. Als enige deelnemers mogen zij twee schilderijen exposeren.

Er staan vooralsnog geen exposities gepland. Wel is werk van Omar Koubâa in stock en te koop bij galerie Nouvelles Images in Den Haag, www.nouvellesimages.nl, www.omarkoubaa.nl